

valier, hvis sagsindhold i korthed er anført, og som ikke lader sig finde ved hjælp af indholdsfortegnelse og person- og stedregister, er ikke stort. Et sådant register lod sig dog nok gennemføre. Det er eksempelvis ikke få gange, Jens Holmgaard i sagsbeskrivelserne – uden for de registraturafsnit, der specielt omhandler bygningssager – nævner de for en kunsthistoriker så forjættende ord »bygning« eller »byggeri«. Disse steder findes kun ved en gennemlæsning af alle muligt relevante afsnit i bogen. Den her fremførte betragtning skal imidlertid ikke opfattes som en beklagelse, thi manglen af et sagregister gør registratur-læsningen til det første lykkelige spændingsmoment på vejen ind til en fascinerende forskning.

KNUD VOSS

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt. Af HARALD JØRGENSEN. København 1966. xxvii + 315 s. 27,50 kr.

I alt for høj Grad har det sjællandske Landsarkiv ligget i et videnskabeligt Vacuum, tildels vel paa Grund af Københavns talrige Brande, der har tilintetgjort de ældste Dele af Bispearkivet oma., men vel især fordi andre og mere »centrale« Institutioner i Hovedstaden har tiltrukket sig saavel Forskernes Opmærksomhed som adskillige Særsamlinger, Privatarkiver etc.

Med den nye Bygning, som lige er taget i Brug, er der nu skabt storartede Faciliteter for saavel Arkivalierne, Personalet som ikke mindst Forskerne, og netop nu foreligger højst betids en Oversigt over Landsarkivets talrige og ofte umiddelbart uoverskuelige Fonds, en »Arkivfører«, der, indledt af et udførligt »Historisk Rids« over Institutionens godt 75aarige Historie, i den sædvanlige systematiske Rækkefølge bringer en summarisk Omtale af hver enkelt Arkivgruppe med Aarstal for ældste og yngste Arkivaler deri. Dertil kommer, hvad Benytterne nok skal vide at blive taknemmelige over, stadige Henvisninger til de mere udførlige Registraturer, det være sig de trykte (for Exempel over Kirkebøgerne), »de foreløbige Arkivregistraturer« (duplikerede) eller Landsarkivets egne Seddelkartoteker m.m., og i enkelte Tilfælde ligefrem til arkivvidenskabelige Afhandlinger etc.

Selv en simpel Gennemlæsning af denne Oversigt viser til Overflod, at Landsarkivet indeholder andet og meget mere end de personalhistoriske Kilder (Kirkebøger, Skifteprotokoller o. lign.), som endnu udgør Hovedbestanddelen af de daglige Expeditioner. Især maa her fremhæves de betydelige og ofte meget gamle Raadstuearkiver (ikke mindst det fornemme Helsingørs Arkiv bør her nævnes), Godsarkiver (f. ex. det omfattende Holsteinborgs Arkiv) og Lavsarkivalier (her burde det maaske have været anført, at ca. Halvdelen af det københavnske Materiale findes paa Stadsarkivet), Skolearkiver, Jernbanearkiver oma. Specielt udførligt omtales de talrige Kommissionsdomstoles Arkivalier, idet der her ikke blot er Tale om principielt vigtige Sager, men ofte om Anliggender, der – hvad man ikke umiddelbart skulde vente – berører andet end Landsarkivets naturlige Omraade, saaledes en Række Akter fra Provisorietiden (saavel Holstebro-sagen 1885 som Brønderslevaffæren 1886 findes her).

Naturligvis kan ingen forlange Fuldstændighed, endsige 100 %'s Nøjagtighed af en saadan Oversigt, der bringer i tusindvis af kontante Oplysninger (f. ex. forekommer Betegnelsen »Mensalgods m. m.« mig misvisende; der er her Tale om Arkivalier fra Smaagodsejeres og mindre Institutioners *Skiftejurisdiction*, hvoriblandt Sognepræsternes Anneksgaarde dominerer). Ligeledes vilde een eller anden Form for Register, hvor vanskelig Udarbejdelsen end maatte være, have været en betydelig Hjælp for den ikke arkivvante. Men der kan næppe være Tvivl om, at der her foreligger et Hjælpemiddel, der i den kommende Tid vil blive paaskønnet af saavel Personale som Publikum.

T. DAHLERUP

Jyllands brevkiste. Landsarkivet for Nørrejylland 1891-1966. Udg. af Landsarkivet for Nørrejylland. Viborg 1966. 166 s. Ill. 20 kr.

De fleste faghistorikere har vel ikke nogen præcis forestilling om det arbejde, der i historievidenskabens tjeneste udføres i vore arkiver. Derfor er det næppe uden betydning her at gøre opmærksom på bogen med den fint ramte titel: Jyllands brevkiste, som det nørrejske landsarkiv har udsendt i anledning af sin 75-års beståen, og hvis forfattere er et team, der udgøres af landsarkivar Jens Holmgaard og arkivarerne Helle Linde, Knud Prange, Poul Rasmussen og Paul G. Ørberg. Den giver nemlig inden for rammerne af landsarkivets historie som institution en instruktiv indføring både i almene arkivproblemer og i de dobbeltsidede opgaver som et landsarkiv har at løse i forhold til administrationen og historieforskningen.

Bl. a. byder bogen på en levende fremstilling (Poul Rasmussen) af de problemer, som arbejdet med at realisere proveniensprincippet afføder, og som det må være af interesse for enhver historiker, der arbejder med arkivalisk grundmateriale, at blive gjort bekendt med. Endvidere giver den et rids af arkivlovgivningens udvikling (Jens Holmgaard) med henblik på lokaladministrationens arkivalier. Og det altid aktuelle kassationsproblem trækkes i samme afsnit op i mange af dets aspekter. Endelig gøres der en tankevækkende status (Knud Prange) over det historievidenskabelige arbejde, som det nørrejske landsarkiv igennem sine samlinger har ydet bidrag til. Her skal i flæng nævnes: administrationshistorie, befolkningshistorie og -statistik, bygningshistorie, erhvervshistorie, folkemindestudier, kirke- og skolehistorie, kulturhistorie, retshistorie, socialhistorie og stednavneforskning. Af status fremgår dels de rige forskningsmuligheder, der rummes i landsarkivernes materiale, dels den ujævne, næsten tilfældige måde, det hidtil er udnyttet på. Der er endnu et stykke vej at tilbagelægge, før landsarkiverne og forskerne rigtig finder hinanden. Denne bog er med til at mindske afstanden.

GRETHE ILSØE